

Mazo ērgļu ligzdu meklēšanas otrais gads

JĀNIS JANSONS,
forelljanka@inbox.lv

Necerēti veiksmīgi ir noslēdzies LIFE+ projekta "Mazā ērgļa aizsardzības nodrošināšana Latvijā" darbības otrais gads. Šogad, 2018. gadā, Latvijā ir atrastas 177 jaunas mazā ērgļa ligzdošanas teritorijas, no kurām 21 esmu atradis es (2017. gadā bija tikai deviņas). Par vairākiem netipiskiem gadījumiem pastāstīšu plašāk. Tas, iespējams, palīdzēs aktīvajiem ligzdu meklētājiem nākamajos projekta darbības gados un varētu būt interesanti arī vienkāršiem lasītājiem.

No 2017. gada

Kad 2017. gada maija beigās apsekoju bērzu birzi Bunkas pagastā netālu no Tadaikšiem, mežmalā atradu meža pīles plēsumu (nepārprotamu vistu vanaga darbu) un samērā ātri arī četras ligzdas. Viena no tām bija peļu klijāna ligzda, par ko liecināja veco putnu uztraukums un bagātīgais kaļķojums zem tās. Divu skaistu un lielu ligzdu piederība man palika neskaidra, lai gan bija stipras aizdomas par mazo ērgli, kurš tika manīts apkārtnē. Pietuvojoties ceturtajai ligzdai, dzirdēju vistu vanagam raksturīgo brīdinājuma saucieni un zem ligzdas redzēju bagātīgu kaļķojumu. Atceroties plēsumus mežmalā, nebija šaubu – vistu vanags!

Jūlija vidū Jānis Ķuze pārbaudīja manas atrastās ligzdas, lai sagatavotu eksperta atzinumu par mikrolieguma izveidošanu. Abās it kā mazā ērgļa ligzdās netika atrasti pārlicinoši pierādījumi ligzdošanai – vienā bija tikai mazā ērgļa spalva, un viss – ne pušķojuma, ne ligzdas bedrītes.

Jānis nolēma piekāpt arī pie manis nodēvētās vistu vanaga ligzdas un... atrada tajā izēstas mazā ērgļa olu čaumalas. Pilnai laimei drīz parādījās arī viens pieaugušais putns ar nepārprotamu uztraukuma uzvedību.

Secinājums: maija beigās bagātīgs kaļķojums (mēsli), ko radījuši vecie putni, var būt arī pie mazā ērgļa ligzdas.

Arī otrs atstāta vērtais gadījums novērots Dienvidkurzemē, Gaviezes pagastā. Pagājušā gada maijā lielas, svaigas kailcirtes vidū novēroju divus pieaugušus putnus, izrādot uztraukuma uzvedību. Viens no pāra (tēviņš) lidoja tikai kādus 10 m virs manis, savukārt mātīte sēdēja ekoloģiskajā kokā – ozolā.

Burtiski ar acīm apēdu katru piemēroto koku mežā blakus izcirtumam, taču, neko neatradis, griezās atpakaļ – un beidzot to ieraudzīju. Tieši kailcirtes malā ozola zarā bija melnā stārķa ligzda. Jaunā novietojuma dēļ tā gandram vairs nederēja, savukārt mazais ērglis, kura ligzda, visticamāk, bija nocirsta, to bija atzinis par labu esam. Ligzdošana gan togad tur nebija sekmīga, jo cāļus apēda kāds plēsējs

2018. gads

2018. gads saistībā ar projektu bija veiksmīgs gan man, gan mazajiem ērgļiem un bagāts ar vairākiem interesantiem novērojumiem. Manuprāt, interesantākais novērojums gadījās mazo ērgļu teritorijā uz Pampāļu un Skrundas pagasta robežas. Šajā apkaimē daudzreiz ir bijis manīts mazais ērglis, kā arī uzturējās vientuļš melnais stārķis ar vietējo dotu iesauku – Sātans, jo tas mēdzot mest arī olas no balto stārķu ligzdām.

Tā kā pavasara pusē biju uzsācis nelielu sadarbību ar Māri Strazdu un apņēmies apsekot melno stārķu

ligzdas Saldus pusē, tad sāku ar vizīti uz gandra ligzdu, bet pēc tam metodiski pārmeklēju samērā lielu meža masīvu. Atradu vienu skaistu ligzdu ar nenosakāmu saimnieku. Pēc kāda laiciņa arī otru – milzīgu, vecu, lielā bērzā – tā stumbrs bija zaļš no mēslojuma aļģēm, kas ir pazīme, ka ligzda izmantota daudzus gadus. Koordinātu noteikšanas brīdī uz dienvidiem no tās izdzirdēju mazā ērgļa saucienus, kas nāca no viena punkta. Devos uz turieni un ieraudzīju nelielu, iespējams, šogad būvētu, pušķotu ligzdu (trešo), no kuras izlido mazais ērglis. Man bija skaidrs, ka šī ir istā!

Jūlija sākumā nolēmu apsekot pirmo atrasto ligzdu (nenosakāmo), kā arī trešo – par mazā ērgļa noteikto. Zem mazā ērgļa ligzdas atradās bagātīgs kaļķojums, olu čaumalas un... klijāna spalvas. Iekšā neko saskatīt nevarēja, un devos uz pirmo (nenosakāmo) ligzdu. Arī zem tās apkaļķojums un mazā ērgļa spalvas. Divas mazā ērgļa ligzdas apmēram 500 m attālumā likās neticami, tāpēc atgriezās pie iedomātās mazā ērgļa ligzdas (trešās) un jau no paliela attāluma sāku to pētīt fotoobjektīvā. Par pārsteigumu sev, tur ieraudzīju vienu pašu smuku un resnu peļu klijāna jaunu.

Secinājums: pavasarī tiku ieraudzījis peļu klijāna ligzdā mazo ērgli, kas teritoriālo strīdu laikā metis ārā peļu klijāna iedzīvi un noturējis mazo ērgli par ligzdas saimnieku. Grūti tagad pateikt, vai mana parādīšanās

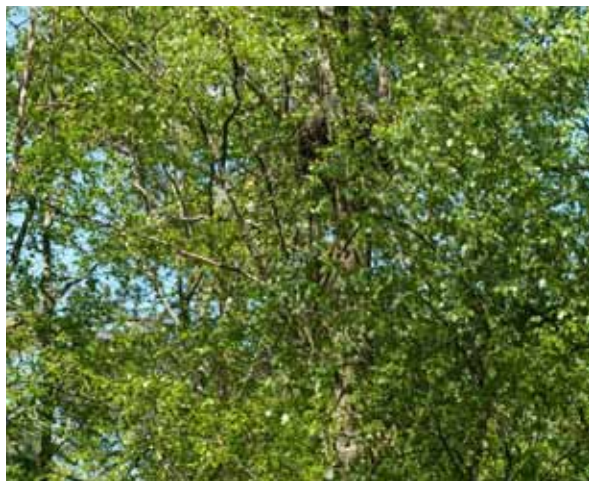

Foto: J. Jansons

Mazā ērgļa *Clanga pomarina* ligzda bērzā.

Foto: J. Kuze

Mazā ērgļa jaunulis ligzdā.

izglāba pēdējo olu, kura tika izperēta, vai arī pašam klijānam izdevās padzīt agresoru... Taču tandēms melnais stārķis–mazais ērglis apstiprinājās vēl daudzas reizes jeb – ja zini gandra teritoriju, tad turpat jābūt arī mazajam ērglim.

Interesants gadījums šogad bija arī Likupes krastā Rubas pagastā. Māris Jaunzemis man pastāstīja par tur redzētu mazo ērgli, tāpēc es devos atrast tā ligzdu. Pēc samērā ilgas meklēšanas paveicās – ērglis ar saucieniem ielaidās tajā tieši manu acu priekšā.

Tā kā ligzda tika uzzieta maija sākumā, tad atkārtoti to apsekoju jūlijā. Skats nebija iepriecinošs – ligzda bija tikai mazliet pušķota, kaļķoju ma un spalvu nebija, taču nolēmu to tomēr iekļaut Jānim Ķuzem apsekojamo objektu sarakstā – ja nu kas atrodas. Kad nonācām pie ligzdas un Jānis jau gatavoja aprikojumu kāpšanai, izdzirdējām mazā ērgļa cāļa saucienus no upes puses. Tas bija pārsteidzoši, jo tur nav meža, tikai pļaviņa un upes malā trīs egles. Taču vienā no šīm eglēm atklājām ligzdu ar mazā ērgļa cāli.

Pēdējais gadījums, ko aprakstīšu, ir traģisks, taču ar laimīgām beigām. Ezeres pagastā pie Bruzilām

ieraudzīju riņķojam mazo ērgli ar grauzēju knābī. Brīdi vēlāk tas devās meža virzienā. Telefonā ātri apskatījos sugai piemērotākos apkārtnes mežus un devos izvēlētajā virzienā (par laimi, cauri laukiem vijās kaut kas līdzīgs ceļam). Nolicu auto un jau gatavojos doties uz lielu meža masīvu, kad ievēroju nelielu koku puduri lauka vidū, no kura nepārprotami skanēja mazā ērgļa cāļa saucieni un izlidoja arī pieaudzis putns. Neskatoties uz mežiņa lielumu, ligzdu nebija viegli atrast. Tā bija neliela un uzbūvēta cieši pie egles stumbra.

Pēc nedēļas ieradās arī Jānis Kuze, lai pārbaudītu ligzdu ekspertīzes sagatavošanai. Kad piegājām pie koka, izrādījās, ka visa tā atrodas uz zemes. Sākumā biju sašutis – atraduši un nogāzuši! Tomēr Jānis Kuze secināja, ka ligzda nokritusi pati, iespējams, kāda nesena spēcīga pērkona negaisa laikā Saldus pusē. Sākām pētīt pašu ligzdas koku – un tur tas bija! Zarā, apmēram ligzdas vietā, sēdēja pilnīgi apspalvots mazā ērgļa jaunais putns. Tas bija veiksmīgi pametis krītošo ligzdu, un vecāki viņu turpināja barot.

Noslēguma komentārs

Nobeigumā neliels komentārs par mazā ērgļa ligzdas biotopiem – tie

ir ārkārtīgi dažādi. Esmu atradis ligzdu gan neliela meža purviņa malā eglē, kas piespiedusies priedei (dominē purva priedes un priedītes), gan upmalā ar trim eglēm, gan meža pudurī, kas vairāk atgādina aleju (šaura meža strēmele starp izcirtumu–jaunaudzi un lauku), gan izcilā biotopā ar vairāk nekā simts gadus vecām eglēm, apsēm, bērziem, priedēm un floras retumiem (Gaidis Grandāns komentēja, ka tik izcilā biotopā mazā ērgļa ligzdu nav redzējis), gan tīrā apšu audzē. Augstākā atrastā ligzda bija 21 m no zemes, bet zemākā – nepilnus 8 m. Visbiežāk ligzdas esmu uzgājis eglēs, no kurām lielais vairākums ir zaudējušas galotni un no zariem izveidojušas vairākas citas. Bērzs ieņem godpilno otro vietu, tālāk seko apse un ozols.

Jau tagad ar nepacietību gaidu trešo projekta gadu. Drīz sāksies bezlapu periods, kad ligzdas meklēt būs nesalīdzināmi vieglāk, un vasaras sezonā atliks tikai tās apsekot (kaut gan jau tagad apsekojamo objektu – klijānu, vistu vanagu un vienkārši lielu bezsaimnieka ligzdu – ir gana daudz, ap 150).

Ne spalvas un ne žagariņa trešajā projekta gadā!

Summary

Second year of Lesser-spotted Eagle nest search /Jānis Jansons/

The second year of LIFE+ project "Conservation arrangements for Lesser Spotted Eagle in Latvia" ended. This year, 2018, in Latvia has been found 177 new territories of Lesser Spotted Eagle, 21 of them found author of article (in 2017 was only 9). Article describes some of the most interesting findings.